№3-макала. Кашматова, Ж.А. Дене тарбиялык-спорттук ишмердүүлүккө даярдыкты калыптандыруунун педагогикалык модели [Текст] / Ж.А. Кашматова // Наука и новые технологии – Бишкек, 2013. –№1. – 263-264-бб.

большим весом своей лексической семантики, обладают отчетливой лексической индивидуальностью.

Предложные обороты несомненно занимают первое место как в отношении степени употребительности, так и разнообразия значений, по сравнению с другими способами выражения связей имен в предложении: падежами и положением слова в отношении сказуемого.

В основном обороты с грамматическими предлогами сводятся к следующим типам: предложное косвенное дополнение (Give that newspaper to your brother; Buy a newspaper for me); предложное определенное с общим значением принадлежности, партитивности (The trees of the city Park; The bulk of the work), в частности состоящие, из герундия с предлогом (Shall I have the pleasure of seeing you tomorrow?); предложное дополнение со значением деятеля или орудия действия, а также способа действия или используемого материала (It's painted in water-colour by my father with a brush; We know about it through translation in exact terms). Предложные обороты другого смыслового содержания (с about, from, on, at) могут считаться переходными к лексическим оборотам, синтаксически относимым к предложным дополнениям и обстоятельствам.

По этому в учебных целях важно , что

1. предлоги выражают одновременно синтаксические и легкие отношения членов предложения;
2. предлоги очень часто сочетаются с целыми однородными рядами слов и таким образом их лексическая семантика обобщается, а следовательно приобретает уже грамматическое значение;
3. в семантике предлогов взятых в целом как часть речи , лексическое значение представлено, так же как и грамматическое.

Использованная литература:

1. Рейман Е.А. Английские предлоги. Значение и функции. – Л., 1982.
2. Селиверстова О.Н. Труды по семантике. – М., 2004.
3. Аксененко Б.Н. Предлоги английского языка. – М., 1985.
4. Селиверстова О.Н.Принципы и методы семантических исследований. – М., 1990.
5. Гонсалес, Х.Р.М. Семантика и функции английского предлога в предложении и тексте. Пятигорск, 1990.
6. Жигадло В. Н, Иванова И. П, Иофик Л.Л. “Теоретическая грамматика английского языка”1990.

Рецензент: к.пед.н., доцент Апезова Д.У.

Кашматова Ж.А.

ДЕНЕ ТАРБИЯЛЫК СПОРТТУК ИШМЕРДҮҮЛҮККӨ ДАЯРДЫКТЫ КАЛЫПТАНДЫРУУНУН ПЕДАГОГИКАЛЫК МОДЕЛИ

J.A. Kashmatova

PEDAGOGICAL MODEL OF THE FORMATION OF ATHLETIC TRAINING AND SPORTS ACTIVITIES

УДК:371.145-4

Макалада спорттук ишмердүүлүккө даярдыкта калыптандыруунун пдагогикалык модели каралды.

The article deals with pedagogical model for the formation of athletic training and sports activities

Даярдыкты калыптандыруунун системалык мамилесинен методологиялык ылайык ДТИ педагогикалык система катары каралат жана төмөнкү катыштарда мүнөздөлөт:

1) максаттуу багыттында;
2) структуралык компонентердин мазмунунда;
3) тышкы жана ички иштөө механизмде;
4) жаралышы жана өнүгүшү.

Анын иштешин максаты студентердин өз керектөөлөрүнө жана жөндөмүнө адекваттуу ДТИтүн түрүнө катышуу менен дене тарбиясынын баалуулуктарын натыйжалуу өздөштүрүүгө даярдыгын калыптандыруу болуп саналат.

Системанын структуралык компонентери болуп этаптык жана оперативдүү максаттар системасы мазмуну башкарылган педагогикалык таасирлердин субъект жана объектери саналат. Этаптык максаттар табигый ылайыктуулук [30] принцибин эсепке алуу менен аныкталган жана ДТИкө даярдыктын өнүгүү деңгээлдери адекваттуу.

Оперативдүү максаттар ишмердүүлүк мамиленин негизинде бөлүнүп берилди жана студенттерди билимдер ДТИ түн жолдору менен куралдануу багытын чагылдырат.ДТИтүн мотивдерин калыптандыруу милдеттерин жана ага ошондой эле өз “менин” рефлексивдүү мамиленин талаптары оперативдүү максаттарга жетиштүү процессинде чечилет.

Оперативдик максаттардын мазмунун аныктоодо студенттердин инсандын өзгөчөлүктөрү эске алынат. ДТИтүн айрым түрлөрүнө кызыгуу жана аны турмушка ашырууга мүмкүндүк деңгээли; физикалык ден соолук, дене тарбия көнүгүүлөрү менен мурда машыгуу тажрыйбасы, физикалык сапат-тардын жана организмдин деңгээли.

ДТИкө даярдык калыптандыруу системасынын мазмунун негизги элементтери болуп: 1) теориялык, методикалык жана практикалык билимдер, өзү же-

Көчүрмө туура
Өкмөн катчысы: [signature]

нүндөгү билимдер; 2) физикалык ден соолук, физикалык өнүгүү, физикалык даярдык эсептелет.

Организмдин функционалдык мүмкүндүктө-рүнө: 2) ДТИкө даярдык операциялык комплексинин мазмунунтүзгөн методикалык жана кыймыл билгичтиктер; 3) физикалык сапаттар кирет.

Бул мазмун аны өздөштүрүү ыгына жараша сандык 3 бөлүккө дифференцияланат.Өзүнө сандык жана справкалык материалды, мелдеш эрежелерин, нормативдик документтер, тарыхый фактыларды камтыган биринчи бөлүп окуу маалыматтык кабылдоо жана эске тутуу менен өздөштүрүлөт. Экинчи бөлүк кыймыл билгичтигин жана физикалык сапаттарды камтыган репродуктивдүү мүнөздөгү практикалык көнүгүүлөрдү аткаруу аркылуу: теориялык, методикалык жана практикалык билим-дерди жана методикалык билгичтиктерди камтыган үчүнчү бөлүк издөө мүнөзүндөгү окуу- таанып билүү ишмердүүлүгүн уюштуруу аркылуу окуу материалынын экинчи жана үчүнчү бөлүктөрү дидактикалык жактан иштелип чыккан жана практикалык көнүгүүлөр системасында жана теориялык тапшырмалардын системасы түрүндө сунушталган.

ДТИкө даярдыкты ишке ашыруучу субъекттер болуп дене тарбия кафедрасынын окутуучулары саналат. Алардын кесиптик тажрыйбасына жана муну менен шартталган бериле турган окуу материалынын мазмунундагы өзгөрүүлөр жана анын окуу процессинде анын орун алышы алдын ала кесиптик даярдык ишке ашуусун жана студенттер менен болгон жумушта практикалык чечилишин болжолдойт. Бардыгынан мурда бул студенттерде ДТИкө карата эмоциалдык баалуулук мамилени натыйжалуу калыптануу үчүн зарыл билим жана билгичтиктер менен куралдандырууга, рефлексияга жөндөмдүү өнүктүрүү, максат коюу, пландоо ыгына үйрөтүүгө таандык. Бул тапшырмалар физикалык сапаттарды өнүктүрүү жана кыймыл билгичтик калыптануу тапшырмаларынан аларды чечүүгө алардын педагогикалык ишмердүүлүгү топтолгон салтка айланган алкагына салыштырмалуу жаңы болуп саналат.

ДСИкө даярдыктын калыптануу системасынын объекти болуу ЖОЖдордун студенттери чыгат. Педагогикалык практика жана илимий изилдөөлөрдүн жыйынтыктары биринчи курстун студенттери “Дене тарбия” сабагын окуй баштаган убакытта физикалык ден соолуктун көрсөткүчтөрү жана ДТИ кө дардык-тын структуралык компоненттери боюнча бир топ айырмаларын көрсөттү. Бул оперативдүү максаттарды, ошондой эле бул максаттарга тиешелүү мазмунун жана процессин алдын камсыздоону да дифференциялоону жана индивидуалдаштырууну талап кылат.

Дене тарбиянын стратегиялык милдети болуп студенттердин өз ДСИнүн субъекти катары инсандыгын калыптандыруу саналат. Ошондуктан биз талдаган педагогикалык таасирди өзүнө карата ишке ашырган дене тарбиянын өзүнө билим берүүнүн субъекти да болушат.

Системанын ички кызматы окутуучу менен студенттердин биргелешкен ишмердүүлүк процессинде анын структуралык компоненттеринин өз ара таасир этүүсүндө ишке ашат. Бул таасир этүү мамилелердин субъекти-субъект диалогу катары мүнөздөлөт, кызматташтыктын ачык көрүнгөн атмосферасында өтөт, ал биз жогоруда белгилегендей, студенттердин өзү аткарган ДТИнүн максатына жана мазмунуна субъективдүү позициясы менен шартталган.

Ошентип ДТИкө даярдыкты калыптандыруунун биз иштеп чыккан моделинин мазмуну анын:

• Бүтүн экенин, себеби ДТИкө студенттерди даярдыгын калыптандыруу процессинин бүтүн мазмунунун чагылдырат;

• Ишмер, бул ДТИкө даярдыкты калыптан-дыруунун багыттуулугунда чагылат;

• Инсанга багытталган, бул студент инсандын дене тарбиясын калыптандырууга багытталгандыгында көрүнөт;

• Интегралдуу, даярдыктын бардык структуралык составдык бөлүгүн калыптандырууну бириктирет;

• Көп деңгээлдүү, даярдыктын бир деңгээлинен экинчи бийик деңгээлге ыраатту өтүүнү камсыздай турган;

• Долбоордук, аны колдонуунун жыйынтыгын көрө билүүгө шарт түзөт.

Билим берүү процессинде теориялык моделин практикалык ишке ашыруунун натыйжалуулугу зарыл жана жетиштүү бир катар педагогикалык шарттарды аткарууну болжолдойт:

– дене тарбиясынын гумандашуусу, дене тарбиялык-ишмер инсанды калыптандырууга билим берүү процессинин багытында көрүнөт;

– студенттер менен окутуучулардын педагогикалык кызматташуу атмосферасын түзүү;

– ДТИтү өздөштүрүү процессинде студенттердин субъективдүү позициясын активдештирүү;

– ДСИкө даярдыкты калыптандырууга системалуу бүтүн мамиле;

– дене тарбиясы процессин жекелештирүү жана дифференциялоо аларга физикалык көнүгүүлөрдү же спорттун түрүн тандоо укугун берүү жана аларды ДСИкө даярдыгынын деңгээлин эске алуу менен ишке ашыруу;

– физикалык өркүндөөнүн инсандык маанилүү жыйынтыктарга жетишүү үчүн шарт түзүү;

– ДТИкө даярдыктын актуалдуу жана зарыл деңгээлинин ортосундагы инсандык маанилүү карама-каршылыктарды сезүү жана аны баштан өткөрүүсүн чагылдырган проблемалык кырдаалды чечүү түрүндө окуу-таануу ишмердүүлүгүн уюштуруу;

– дене тарбия жана спорт чөйрөсүндө өзүн таануу, өзүн талдоо өзүн баалоо жана өзүн аныктоо рефлексивдүү процесстерин актуалдаштыруу жана өнүктүрүү;

– студенттерди билим берүү окуу-машыгуу жана дене тарбиялык спорттун сабактан тышкаркы формалардын активдүү таасир берүүчү социалдык чөйрөсүнө тартуу үчүн шарт түзүү.

Рецензент: д.пед.н. Анаркулов Р.